

te vaje v otroških srcih oživiljale pobožni čut, tedaj se morajo vršiti dostojno, blagonravno in z notranjo toploto. Vrhu tega uporabi naj se vsaka prilika, bodi si slovesnost ali kak velik dogodek, da se vpliva v blagočestnem obziru na vzpremenljivo otroško srce.

Ako hočemo otroke bogaboječe vzgojiti, gledati nam je, da smo tudi sami taki, in da nikdar ne razderemo žive vere otroške z neslanimi in predrznimi besedami. S tem se blagočestju več škoduje, kakor marsikako zanemarjanje v to pripravnih predmetov, kajti vzgled učiteljev je najvažnejše vzgojno sredstvo. Zato pa učitelj, kateremu je blagočestje otrok na mari, ne bode dopuščal, da bi otroci na nespodoben način govorili o Bogu in o božjih rečéh. Pri vsej tej skrbi za razvoj pobožnega čuta pa vendar ne bodemo dopustili svetohlinstva niti samo one vnanje pobožnosti in bogaboječnosti, pri kateri ostane srce prazno in nečutljivo. (Dalje prib.)

Knjiga Slovénka

XVIII. veku.

XVIII. Anton Conti, Carn. in Cathedrali Labaci Beneficiatus libellum germanicum de perpetua adoratione Ss. Sacramenti Labaci 1773, procosum jussu Episcopi in Carniolicum vertit:

a) Bukuvce tega uselej terpeočega molenja tega presvetega Sakramenta tega Oltarja; K' pridnemu špoganju tehisteh, katiri k' tegaistega Bratoušene šlišjo. Narveč dejl vunusete inu iz eneh Francozkeh Bukuvc, katire se Podučenje inu Molitve imenujejo, na nemšku, inu iz tega na vikše povelle na Kraynsku prestavlene. Pregledane inu pobulšane. V' Lublani se najdejo per M. Prompergerju. 1773. 12°. 47. Utisnene per J. F. Egerju. — „Bukuvce teh Molituv, z' katirem se Bratje, inu Sestre v' tem času njih molituvne ure poslužet znajo . . . — Use k gorečemu častitvanju tega presv. Sakramenta . . . Kader edn to postavo tega Moyzesa prelome, ta more brez usega usmilenja . . . umreti; kolkajn ojtřejše strafengo, mejnte vi, bode taiste zaslužu, katire Syna Bošnjiga z' nogami tepta, inu to kry tega testamenta za načisto deržy, skuz katiro je on posvečen? Na Hebrearje 19. postave 28. inu 29. zamerkvanju (str. 47).“ — Curavit etiam secundam et emendatiorem editionem:

b) Sveta Voiska . . . P. Lorenca Scupuli . . . Iz laške v' to Kraynsko spraho skerbnu, inu zvestu prestavleno skuzi enga Mašneka Petrinarja iz gorenske kraynske strani, inu k' duhovnemu nucu tem Krayncam na dan dane v' leitu 1747. zdej pak pobulšane, inu k drugemu malu vtisnene. V Lublani . . . per A. Clemens, Bukvavezicu. 1783. 8. 246. Stiskane per Ign. Al. Kleinmayerju. — „Predgovor. Kar vi lubi moji Kraynci, inu Slovenci v' letih bukvicah hodite brali, letu je nekedej vučil, inu spissal v' laški sprahi ta vučeni, inu za niega brumnosti volo imenitni Mašnek Lorenc Scupuli ordna svetiga Cajetana . . . Po niegovi smerti so . . . one v' usse sorte sprahre preložene, inu prestaulene. De bi tedej ti ludje, katiri samu kraynsko, ali slovensko spraho zastopjo, inu znajo, se mogli letih prou nuenih, v' teh bukvicah zapopadeneh naukou skuz branje, ali posluhanje k' izveličanju nieh duš deiležni sturiti, se je ta muja perložila te bukvice v' to Kraynsko, okuli Lublane navadno spraho skerbnu preložiti itd. (Prim. str. 17).“ — Item novissimam editionem

c) Thomaža Kempenzarja Bukve, V' katirih je zapopadenu tu podvučenje, koku en sledne, bodi kakeršnega stanu oče, ima, inu zamore po Kristusovimu navuku, inu življenju svoje življenje pelltati, vižati, rovnati, inu za Kristusam hoditi. V' to Kraynsko

špraho skerbnu, inu zvestu prestavlene skuzi dva Mašneka Petrinarja, inu Fajmoštra iz gorenske Krajnske strany, inu k duhovnemu nucu tem krajncam na dan dane v' lejtu 1745. Zdej pak pobulšane, inu k' tretjemu na svitlu dane. V' Lublani se najdejo per Marii Anni Raab. 1799. 8. str. 351. Stiskane per J. Fr. Egerju. — „V. Poglavitne Dejl. Od branja svetega Pisma. V sveteh pisaneh bukvah se ima resnica, inu nekar ta modra zgovornost iskati. Tu svetu pismu se ima z' taistem duham brati, z' katirem je sturjenu . . . Na uprašej, kdu je letu djal, temuč kar je tukej govorjenu, letu se ti k' sercu jemlj (Prim. str. 16. 17. — Bibl. Carn. 14. — Šaf. 25. 133. 142).“

XIX. Gašper Rupnik, po rodu Štajarec, župnik pri Novi Cirkvi zunaj Celja, naposled v Vojniku (Hochenegg), je poslovenil:

1) Ta Christusovimu Terpleinu posvečeni Post, za sakdansku premišluvaine Christusoviga terpleina, inu tudi za naprei braine tem ludem z Latinskiga na Slovensku prestaulen na čast Christusoviga terpleina, inu smerti h' eni maiheni pomoči za tu naloženu naprei braine duhouskiga premišluvaina tem ludem inu h' dobrimu tem dušam od visoku častitiga Casparja Ruppnick, Feimeštra iz Commissarie Nove Cirkve zvunei Cella. Labaci. Impensis Mich. Promberger, A. 1773. 8. 550.

Predgovor na te dobrovolne brauce letih bukvic. — Zraunu veliku drugih dobrih, svetih, inu vse hvale vreidnih rečy, katire je naš gnadlivi, za tu izveličeine tih duš nar skerbniši Goriški Firšt, inu viši Pastir nam nemu podložnim mainšim Pastirjam h' eni dobri vižarnosti teh oučic negove velike Škofije naročiu, inu zapovedou, je tudi tu, de mormo mi našim nam čez danim oučicam vsaku lejtu try dny ob pred- inu popoudanskimu času h' enimu duhouskimu premišluvainu kei takšniga duhouskiga naprei brati, katiru eno veči moč ima tiste od grehu odverniti, inu na dobru perpelati. —

Na tu so meni h' rokam peršle te od tega časty vredniga Patra Gabriela Hevenesia z' tovarstva Jezusoviga latinsku popisane Bukvice imenuvane: Ta Christusovimu Terpleinu posvečeni Post, katire so ble v' nemškimu Gracu tem bratam te Bratoušne Marie od Angela počešene v' temu leitu 1755. za novu leitu dane. Resničnu ene vse hvale vreidne Bukvice! . . . Letu, inu več drugiga, katiru je od tega velikiga dobička premišluvaina Christusoviga terpleina per teh svetih, inu brumnih Vučenicah popisanu, je meni tu peru v roko podalu, de sem v tem leitu 1761. začeu lete Bukvice z' latinskiga na slovensku prestaupati, inu tem ludem h' enimu trydanskimu duhouskimu premišluvainu naprei brati . . . taku sem tiste od časa do časa prestaupou, inu cele prestavu . . . — Z tem perserčnim vošeinam ostanem vaš

Stanovitni Perjateu, inu Slushaunik
Caspar Ruppnick.

Na primer bodi iz prvega „premišluvaina“: I. Lubeznive duše! tu terpleine našiga Gospuda Jezusa Christusa v našimu spominu ponoviti, inu tistu brumnu premisliti nas ta žalostni čas tega svetiga posta vabi; nas ti sveti Vučeniki budijo; nas ta brumnost syli, nas ta hvaležnost pergaina; nas tu dobru za naše duše pergovarja, inu ta nar veči spodobnost kliče. Inu lubeznive duše! kaj dela naša vola? kie se gori deržy naš spomin? oben dan na preteče, debi se mi v tistimu veliku ur, inu časa nikar samu v praznih, inu navreidnih, ampak morebiti tudi v škodljivih, inu grešnih mislih gor na deržalli, inu toku veliku časa zanikernu, inu grešnu na zgubili. Ali ni veliku spodobniši, debi mi Christusovu terpleine, katiru je nam perneslu našu odrešeine, inu perparulu našu izveličeine, premislili? ali mi tistu za navreidniši spoznamo, koker te posvetne rečy? ali je nam našu odrešeine naperjetniši, koker druge prazne skerby? ali Christus naš Odrešenik per nas taku malu vela, debi mi na nega, inu negovu britku terpleine zmisliti se vreidni na sturili? Timu malerju Apelles ni oben dan prazen preteku, de bi on na

biu svojo roko h svoji malariji perstaviu, inu per tisti kulker tulku skerbnu zmalou, inu skuz to skerb inu pridnost je on svoji malarij, inu sam sebi en večni spomin, inu hvalo perpraviu: Mi pa, v katirih bi mogu Christus z svojim terpleinam skuz enu žalostnu pre-mišlivanje zmalan, inu našu ime v ti Nebeški večnosti zapissanu biti, očmo na Christusa, na negovu terpleine, inu na našu odrešeine pozabiti? bodi deleč od nas ena taku velika vtraglivost za ta duhouski dobiček naših duš! ampak, aku je v naših sercah še ena sama iskra Božje Lubezni, iuu v naših persah le ena senca te hvaležnosti pruti našimu Odrešeniku, napustimo oben dan tiga svetiga posta preteči, de bi mi na našiga za volo nas križaniga Christusa naše oči na obrnili, skuz leta pogled naš spomin h premišluvainu teh skriunosti negoviga britkiga terpleina na zbudili, našo pamet h svetim misslam na vzdignili, inu v naši voli enu brumnu obžaluvaine na vžgali itd. . .

„Von Hasl's Buch (L. 1770 str. 39—41) scheint Rupnik keine Kenntniss gehabt zu haben . . . Dem P. Marcus sagte auch diese Arbeit nicht recht zu (Šaf. 124).“ — „Est P. Hevenesi Quadragesima sancta. Lege et vide, num P. Hevenesi emendaverit: vel dehonestaverit? (Bibl. Carn. 47).“

2. Peisme Od Keršanskiga vuka po versti tega Katechisma, katiri je na povelu Cesarske Svetlusti na dežele vun poslan zraunu eniga Perdauka teh Peisem per sv. Maši, inu Žegnu. Od Gasparia Ruppnika Faimaštra v' oiniku. Se neide v Cellu per novem Bukvarju Fr. J. Jenko. Lublani, skus Ign. Kleimajerju, 1784. 8. 58. — Peisem 1. Kar en Kristian h' izveličeinu potrebnu veidet more; 2. Kai že en Katholški Kristian vervat more: de Duša na vmerje, to potrebno te gnade Božie, inu to doužnost z' tisto delat; 3. Od spoznave te Apostolske viere; 4. Ta Molitu tega Gospuda; 5. Tu Angelsku Češeine; 6. Te dve Zapovedi te Lubezni itd. . . . 36.

Te Deum laudamus.

O Bog! my hvalimo te,
No za Gospoda spoznamo,
Zemla tebi nague se,
Tudi my vsi hvalo damo.
Kokar si od vekumei
Tak ostaneš vekumei . . !

Vsmili se o večni Bog!
Vsmili se čez naše Reve,
Reiši nas z' naših nadlog,
Nas boge otroke Eve,
Zavupeine našu si,
Per tebi smo žiher vsi.

XX. Maksimilijan Redeskini (Radefkini) Labacens. Presbyter saecularis, in Cathedrali S. Nicolai Ecclesia p. t. Levita et Curatus tacito suo nomine imprimi fecit:

a) Podvučeine, inu Molitve za vsakteriga iz Bukvic imenuvanih Exercitia S. očeta Ignatia. U Lublani, Per J. Fr. Egerjo l. 1768. 12. 84. — Excerpta ex libro P. Bassar (Bibl. Carn. 43): „Od cil inu konca, h' katerimo je ta človek stvarjen. Gledeite, inu uzdignite gori vaše glave, koker debi otou reči: Rezgledeite se, inu spoznaite, de niste na sveit stvarjeni, debi vselei ta sveit uživali, temuč debi skuz bogaboječe žiulenie ta vam na prei postauleni cil, inu konc dosegli itd.“

b) Osem inu šestdeset sveteh Pesm, katire so na prošnje, inu poželenje več brumneh duš skerbnu skup zbrane, pobulšane, inu pogmirane, k' večje časte Božje, temu bližnemu pak k' duhovnemu troštu, inu podvučenju na svitlobo dane. V Lublani . . se najdejo per A. Raab, landšaftnimo bukvevezco. Lit. Eger. 1775. 8. 225. — Po geslu do Kološ. 3, 16 kaže se „Predgovor na use brumne inu andohtlive pevce, inu pevke (ps. 146): „Šlišite Kraynski Pevci, inu Pevke! koku vas David ta kronane Pevc k' petju vabe: koku vas k temu pergajna. On ima dober uržoh zatu. Kaj za en uržoh? med drugemi morebit' rajmno leta uržoh, z' katirega so lete Pesme v' lete buqve spisane ble: namreč de be se taiste salublene, gerde, od pregrešneh rečy (katireh S. Pavl. Efez. 5, 3. napusty nekar v' misle useti) skupzložene popevke, katire so eni dodusehmal dostikrat sami sebi, inu drugem k pohuišanju peji, posehmal usem iz pote, inu iz glave spravele,

Pokaj be vam blu treba na poredne pesme misliti, ke se sam sveteh mankalu nabo? V teh buqvah imate vi pesm dovol. . . Te Pesme pojete vi žihr. . . ke so na koncu nekatereh bukuv viže teh Pesm postavlene, de bi tisti, katiri se na vižne čerke, ali note zastopejo, drugem te pesme po njih pravi viži naprej pejlili, dokler se njih nanauče itd. . . (Šaf. 79). — „Qui liber iteratis typis utcumque bona orthographia recusatus fuit. Notae, seu figurae cantus impressae sunt Viennae typ. Trattnerianis 1776 in 8. (Bibl. Carn. 45).“ Na razgled naj zadostuje prva in zadnja kitica:

Od Svete Trojice.

Zemla, nebu pomagej nam častiti
Boga edinega, Peršone tri hvalliti.
Boga edinega, Peršone tri hvalliti.
Svete! svete! svete! svete čez vse svete!
Bug Oča! Syn, inu svete Duh,
Tri Peršone, en sam Bug . . .

Do samega Jezusa.

. . . Ti me zdej vižej regirej,
Teb' dam čez dušo, telu:
S tvojo gnado me ocirej,
Vzemi me k sebi v nebu;
Tam gor očem tebe hvalliti:
S tabo se večnu veselliti
Le sam Jezus, le sam Jezus ima v sercu plac.

c) Kratka viža k' Bogu skuz znotrejne, inu zvananje Molituvce se povzdigniti. Perveč v latinski sprahi popissane od Joanesa Bona, zdej v kraynsko spraho prestavlene od Maximiliana Redeskina eniga Mašneka Petrinarja v' lublani na pervolenje vikše duhovne inu duželske Gosposke perveč vtisnene. V Lublani se najdejo per And. Clemens Bukvavezicu. Lit. Ig. Merk. 1789. 12. 269. — Predgovor: „Ta vsoku razsvetlen, inu zavol svoje brumnosti veliku prestimane svete Rimske cirkve Cardinal Joanes Bona iz cistercienzarskiga ordna je zravn drugih imenitnih bukvic tudi lete pričooče v' te latinski sprah na svitlu dal . . . On je lete molituvce iz svetiga Pisma, inu iz svetih cirkovnih Očakov skupej spissal, inu v lete trojie stani te človeške duše razdelil: perveč za ta stan te duše, katira se skuz pokura k Bogu perpravla. Drugeč za ta stan te duše, katira po sturjeni pokure že v brumnosti gorjemle. Inu tretjec za ta stan te duše, katira že k te popolnemasti hyti. Za vsakatire iz tyh stanov te duše je on nekatere rezdelenja napravil, inu slehernu rezdelenje je mnoge stivila, al verste postavil, inu razdelil, de bi se lete molituvce za tulkajn ložiše od zunej zamercale; scer kaj bi lete molituvce za ene neč donešle, kje bi se le v bukvicah vtisnene, ne pak tudi saj nekatere imele v spominu za sleherna perložnost, katira bi se znala permireti. Za te molituvce, katere so iz svetega Pisma vunvzete, se je iz latinskiga na kraynsko prestavite tu nar imenitniši prestavljanje svetiga Pisma na pomuč vzelu.“

Živel je M. Redeskin v pokoju v Ljubljani, naposled v Velesovem, umrl 10. marc. 1814. l. — „Dieser Geistliche ist unter andern auch dadurch literarisch merkwürdig, weil er die Veranlassung der langen Orthographica in Kopitars Grammatik war. Er suchte nämlich die Orthographie jedes Wortes mittels der lateinischen Concordantia bibliorum aus der krainischen Uebersetzung zusammen. So wenig Grammatik besass er (Šaf. 25. 26).“

Slovstvena zgodovina v slovenski ljudski šoli.

(Piše **Gradimir.**)

(Dalje.)

Rodoljub Ledinski.

(Glej 37. berilno vajo: „Pot do kruha“.)

Rodoljub Ledinski, čegar pravo imé je Anton Žakelj, rodil se je v dan 14. okt. 1816. l. v Ledinah nad Idrijo na Kranjskem. Od rojstnega mu kraja „Ledine“ se izvaja njegovo pisateljsko imé „Ledinski“ (tako je namreč podpisaval svoje pesni, ker ni hotel,